

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

Κατερίνα Χαρατζοπούλου
 Αρχαιολόγος, ειδικευμένη στην Τεκμηρίωση

Πανεπιστημιακή μεταπτυχιακή εκπαίδευση στις εφαρμογές της Πληροφορικής στην Αρχαιολογία: επιλεγμένα κέντρα και προγράμματα σπουδών (Μέρος 2ο)

I. Εκπαίδευση στο πλαίσιο ερευνητικής δραστηριότητας (συνέχεια από το προηγούμενο τεύχος)

3. *The Humanities Advanced Technology and Information Institute (HATII), University of Glasgow.*

Dr S. Ross, University of Glasgow, 11, University Gardens, Glasgow G12 8QQ, S.Ross@arts.gla.ac.uk, http://www.hatii.arts.gla.ac.uk

Ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του '80 δημιουργήθηκε στο Πανεπιστήμιο της Γλασκώβης ο πρόδρομος του σημερινού HATII, με τη μορφή οργανισμού που διαχειρίζεται τα ερευνητικά προγράμματα του τομέα Ανθρωπιστικών Σπουδών: περιλάμβανε εφαρμογές της Πληροφορικής στη διδασκαλία της αγγλικής γλώσσας και λογοτεχνίας (STELLA) και στην ιστορική έρευνα (DISH). Από το 1997 λειτουργεί αυτόνομα υπό την καθοδήγηση του Δρος Seamus Ross, του άλλοτε υπεύθυνου για τις εφαρμογές της Πληροφορικής στη Βρετανική Ακαδημία και ενός από τους κύριους εμπνευστές της ηλεκτρονικής έκδοσης *Internet Archaeology*. Το Ινστιτούτο συνεργάζεται στενά με όλα τα τμήματα της Φιλοσοφικής και της Θεολογικής Σχολής (Λογοτεχνία, ιστορία, ιστορία της τέχνης, αρχαιονομία, μουσειολογία, κ.λπ.), και όχι κατ' αποκλειστικότητα στους αποφοίτους αρχαιολογίας. Ο πρόγραμμος διδασκαλίας του HATII χαρακτηρίζεται από μια συνολική θεώρηση του πλαισίου εφαρμογών των τεχνολογιών της πληροφορίας στις Ανθρωπιστικές Επιστήμες, που συνάγεται και σε πανεπιστημιακούς οργανισμούς της Β. Αμερικής. Προσεγγίζει αφαιρικά τα θέματα ανάπτυξης, επεξεργασίας, διαφύλαξης και πρόσβασης στις ηλεκτρονικές πηγές πληροφόρησης πολιτισμικού περιεχομένου. Απευθύνεται, κατά συνέπεια, σε ειδικότητες από τον ευρύτερο χώρο των ανθρωπιστικών σπουδών και της πολιτισμικής διαχείρισης (Λογοτεχνία, ιστορία, ιστορία της τέχνης, αρχαιονομία, μουσειολογία, κ.λπ.), και όχι κατ' αποκλειστικότητα στους αποφοίτους αρχαιολογίας.

Τόσο ο ερευνητικός χαρακτήρας του Ινστιτούτου όσο και η χρήση των νέων τεχνολογιών στη διδακτική πρακτική υποστηρίζουν την εκπαιδευτική λειτουργία, συντελώντας μαζί με τα άλλα του χαρακτηριστικά στην ανάδειξη της πρωτοτυπίας του για τα ευρωπαϊκά δεδομένα. (ΠΠΧ, ΜΠΧ / ΑΠ / από το 1999: University Archives, Music, Theatre, Film, Television, History of Art.)

II. Εξειδικευμένα διδακτικά προγράμματα

1. *Department of Archaeology, University of Southampton.*

Dr D. Wheatley, Department of Archaeology, Faculty of Arts, University of Southampton, Southampton SO17 1BJ, arch@soton.ac.uk, http://avebury.arts.soton.ac.uk/Prospectus/Computing

Το Τμήμα Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου του Σαουθάμπτον έχει μακρόχρονη παράδοση στην υπολογιστική αρχαιολογία. Ανήκει στα πρώτα τμήματα που χρησιμοποίησαν τον Παγκόσμιο Ιστό (WWW) και πειραματίστηκαν με ηλεκτρονικές εκδόσεις (*Online Archaeology*). Σκοπός του προγράμματος διδασκαλίας — που δεν προϋποθέτει γνώσεις πληροφορικής — είναι η παροχή εντακτικής εκπαίδευσης στον τομέα των εφαρμογών της πληροφορικής στην αρχαιολογία, προετοιμάζοντας τους σπουδαστές για την επαγγελματική σταδιοδρομία ή την ερευνητική δραστηριότητα. Περιλαμβάνει απόκτηση γνώσεων πληροφορικής, εισαγωγή στην ερευνητική μεθοδολογία (ποσοτική ανάλυση δεδομένων, στατιστικές μέθοδοι), αρχές σχεδιασμού βάσεων δεδομένων, επεξεργασία εικόνων και δημιουργία τρισδιάστατων απεικονίσεων, εφαρμογές πολυμέσων, ηλεκτρονικής δημοσίευσης και συστημάτων γεωγραφικής πληροφόρησης. Διαλέξεις και επισκέψεις, ως συμπλήρωμα του ακαδημαϊκού προγράμματος, φέρνουν τους φοιτητές σε επαφή με την επικαιρότητα και την πολυμορφία των συστημάτων πληροφόρησης στην Αρχαιολογία.

2. *Department of Archaeology, University of York: MSc in Archaeological Information Systems.*

Dr J. D. Richards, Department of Archaeology, University of York, The King's Manor, York YO1 7EP, archaeology@york.ac.uk, http://www.york.ac.uk/depts/arch/gsp

Στα νεοεύστατα προγράμματα αποτιμώνονται τα ερευνητικά ενδιαφέροντα μελών του διδακτικού προσωπικού, όπως η αρχαιολογική ηλεκτρονική έκδοση και η οργάνωση της πρόσβασης στα ηλεκτρονικά αρχαιολογικά δεδομένα (*Archaeology Data Service, ADS*), στο πλαίσιο του αρμόδιου βρετανικού οργανισμού (*Arts and Humanities Data Service, AHDS*). Το διδακτικό πρόγραμμα παρέχει εξειδίκευση στα αρχαιολογικά πληροφορικά συστήματα και απευθύνεται σε αρχαιολόγους που διαθέτουν βασικές γνώσεις πληροφορικής. Καλύπτει ευρύ φάσμα εφαρμογών των τεχνολογιών της πληροφορίας, όπως τα συστήματα γεωγραφικής πληροφόρησης, η ανάλυση και απεικόνιση δεδομένων, οι εφαρμογές τρισδιάστατης εικόνας, ο σχεδιασμός βάσεων δεδομένων, η ηλεκτρονική αρχαιοθήκη και δημοσίευση. Ισχυρό σημείο του αποτελεί η δυνατότητα πρακτικής εξάσκησης σε ορισμένους από τους σημαντικότερους βρετανικούς οργανισμούς για τη διαχείριση της αρχαιολογικής πολιτισμικής κληρονομιάς.

III. Μεταπτυχιακές σπουδές στην Ελλάδα: τα πρώτα ελπιδοφόρα μηνύματα

Μια από τις εκδηλώσεις του ενδιαφέροντος για τις εφαρμογές της Πληροφορικής στην Αρχαιολογία και, γενικότερα, στις ανθρωπιστικές επιστήμες στην Ελλάδα αποτελεί η δυνατότητα ειδικής εκπαίδευσης. Φανερώνει διάθεση συμμετοχής στις παγκόσμιες εξελίξεις και αναγνώριση της συμβολής των τεχνολογιών της πληροφορίας στη μελέτη και προβολή της πολιτισμικής μας κληρονομιάς.

Στους ενδιαφερόμενους φοιτητές, τόσο Αρχαιολογίας όσο και Πληροφορικής, παρέχεται δυνατότητα ερευνητικής δραστηριότητας σε εφαρμογές πληροφορικής στο πλαίσιο μεταπτυχιακών προγραμμάτων, συχνά με τη συνεργασία ερευνητικών φορέων, στους οποίους προστίθεται το νεοσύστατο ΙΠΕΤ. Το ενδεικτικό παράδειγμα του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων φέρνει στο προσκήνιο προσπάθειες που έχουν ήδη καταγραφεί σε παλαιότερα ερευνητικά προγράμματα (Πανεπιστήμιο Πάτρας και Κρήτης, Πολυτεχνικές Σχολές Θράκης και Κρήτης), που συνέβαλαν σε μεγάλο βαθμό στη "νομιμοποίηση" της σύμπτυξης τεχνολογιών της πληροφορικής και ανθρωπιστικών επιστημών και οδήγησαν στην απόκτηση τεχνογνωσίας από την ανάπτυξη πληροφορικών συστημάτων. Παράλληλα, στα 14 νέα μεταπτυχιακά προγράμματα στις Ανθρωπιστικές Επιστήμες του – ολοένα πολυϊοστερόν – καταλύει του μεταπτυχιακών του ΥΠΕΠΘ (Φεβρουάριος '98) εμφανίζονται 4 θεσπισμένοι διατμηματικές συνεργασίες ανάμεσα σε τμήματα πληροφορικής και ανθρωπιστικών σπουδών για εφαρμοσμένη έρευνα. Ανάμεσα τους, εκτός από πακίδες εφαρμογές γλωσσικής τεχνολογίας, βρίσκεται και το πρωτοποριακό διεπιστημονικό πρόγραμμα του Πανεπιστημίου Κρήτης – το μόνο με συστηματική διδασκαλία –, που κλείνει την επισκόπηση με ένα αισιόδοξο μήνυμα.

1. Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Τμήματα Ιστορίας-Αρχαιολογίας και Φιλολογίας.
Καθ. κ. Κωνσταντίνος, Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, 45110 Ιωάννινα - Δουρούτη, 0651-98140, 0651-45160 (fax).

Ως ερευνητικό αντικείμενο του –ήδη από το 1995– θεσπισμένου Διατμηματικού Μεταπτυχιακού Προγράμματος Μεσαιωνικών Σπουδών ορίζονται οι πολιτισμικές εκφάνσεις της μεσαιωνικής Ηπείρου. Η διάδοση των ερευνητικών αποτελεσμάτων θα έχει αποδέκτες την επιστημονική κοινότητα με διοργάνωση συνεδρίων. Το ειδικό καινού (παράγωγο) υλικό για τυφλά άτομα) και το μεγάλο κοινό με την ανάπτυξη ηλεκτρονικής έκδοσης (CD-ROM). Στην τελευταία δραστηριότητα θα συμμετάσχουν –υπό την επίβλεψη του διδακτικού προσωπικού του Τμήματος και με τη συνεργασία αρχαιολόγων της Αρχαίας Υπηρεσίας και εξωτερικών συνεργατών– και μεταπτυχιακοί φοιτητές, ήδη εξειδικευμένοι με τη χρήση υπολογιστών, ενώ το τεχνικό μέρος της ανάπτυξης το έχει αναλάβει το Τμήμα Πληροφορικής του Πανεπιστημίου.

2. Πολυτεχνική Σχολή Ξάνθης, Ινστιτούτο Πολιτιστικής και Εκπαιδευτικής Τεχνολογίας (ΙΠΕΤ), Καθ. κ. Χαμζής, Τοιμακιά 58, Τ. Θ. 218, Ξάνθη 67100, 0541-79571, 0541-79569 (fax).

Το ΙΠΕΤ ιδρύθηκε μόλις φέτος, με σκοπό την ενίσχυση της έρευνας σε εφαρμογές των νέων τεχνολογιών στις ανθρωπιστικές επιστήμες και τον πολιτισμό, καλύπτοντας τομείς όπως η αρχαιομετρία, η συντήρηση έργων τέχνης καθώς και η πολιτισμική και εκπαιδευτική πληροφορική με την ίδρυση ειδικών εργαστηρίων. Μέσα στα άμεσα σχέδια περιλαμβάνονται μελέτες ανασύστασης και τριδιάστατης απεικόνισης ιστορικών κτηρίων με χρήση πληροφορικής, εφαρμογές δορυφορικής τηλεπισκόπησης για την αρχαιολογία, εφαρμογές γλωσσικής τεχνολογίας. Στόχους επίσης στην ανάπτυξη συνεργασιών, σε εθνική όσο και διεθνή κλίμακα, με έμφαση στις παρευξείνες και βολκανικές χώρες, αξιοποιώντας τη γεωγραφική θέση της Θράκης. Στο πλαίσιο των ερευνητικών του προγραμμάτων παρέχει τη δυνατότητα εκπαίδευσης και χρηματοδότησης της έρευνας των μεταπτυχιακών φοιτητών διαφόρων επιστημονικών ειδικοτήτων καθώς και τον απαραίτητο υλικό εξοπλισμό.

3. Πανεπιστήμιο Κρήτης, "Προηγμένες μέθοδοι και συστήματα πληροφοριών στην Αρχαιολογία: έρευνα και διαχείριση των υλικών καταλοίπων των πολιτισμών του Αιγαίου".
Καθ. κ. Α. Καλπαξής, Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο 74100 (Περιβόλια), 0839-54017, 0831-25810 (fax), KALPAJHS@ath.forthnet.gr

Το πρόγραμμα, που οδήγησε στην απόκτηση μεταπτυχιακών διπλωμάτων (στην ειδικότητα "Συστήματα πολιτισμικών πληροφοριών και διαχείρισης της πολιτιστικής κληρονομιάς", υλοποιήθηκε χάρη στη συνεργασία των Τμημάτων Ιστορίας και Αρχαιολογίας και Επιστήμης Υπολογιστών του Πανεπιστημίου Κρήτης. Απευθύνεται κυρίως σε αποφοίτους Αρχαιολογίας και Πληροφορικής, χωρίς να αποκλείει και άλλες επιστημονικές ειδικότητες που θα κληθούν να στελεχώσουν τον τομέα της πολιτιστικής διαχείρισης. Σκοπός του είναι να παρουσιάσει διεξοδικά θέματα αρχαιολογικής μεθοδολογίας (μέθοδοι και συστήματα πολιτισμικής τεκμηρίωσης, συστήματα ορολογίας και λεξιλογικός έλεγχος, χωρική ανάλυση στην αρχαιολογία κ.ά.) καθώς και τις εφαρμογές τους για τη δημιουργία πολιτιστικών προϊόντων και υπηρεσιών με χρήση πληροφορικής (βάσεις δεδομένων και συστήματα πληροφορικής, συστήματα γεωγραφικών πληροφοριών, συστήματα πολυμέσων και ηλεκτρονικές εκδόσεις κ.ά.). Ενδιαφέρουσες παραμέτρους αποτελούν η έμφαση στο θεωρητικό υπόβαθρο της πολιτιστικής διαχείρισης (ιστορία της αρχαιολογίας, μουσειολογία, ερμηνεία και χρήσεις της πολιτισμικής κληρονομιάς) όσο και η επαφή με πακίδες εφαρμογές στον επαγγελματικό χώρο (μουσειογραφία, οργάνωση εκθέσεων, πολιτιστική διαχείριση και διοίκηση έργων κ.ά.). Περιλαμβάνει ακόμη ένα ευρύ φάσμα διεπιστημονικών μεθόδων και τεχνικών προσέγγισης του χώρου και των σχέσεων ανθρώπου-περιβάλλοντος (γεωφυσική διασκοπής, δορυφορική τηλεπισκόπηση, παλαιοπεριβάλλον, οικιστική και μνημειακή τοπογραφία, αρχαιολογία των υγροτόπων κ.ά.). Η διδασκαλία παρέχεται από το επιστημονικό δυναμικό του Πανεπιστημίου Κρήτης (Σχολές: Φιλοσοφική και Θετικάς Επιστήμης) και Ινστιτούτων του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας (Ινστιτούτο Μεσοαετικών Σπουδών, Ινστιτούτο Πληροφορικής - Κέντρο Πολιτισμικής Πληροφορικής και Συστημάτων Τεκμηρίωσης), των Τμημάτων Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Ανθρωπογεωγραφίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου, καθώς και από επιλεγμένους συνεργάτες. Η πειραματική φάση λειτουργίας του προγράμματος ξεκινά φέτος, ενώ οι πρώτοι φοιτητές αναμένεται να αποφοιτήσουν το έτος 2000. (ΜΠΧ / ΑΠ)

Υπενθυμίζεται ότι στη συνέχεια της παρουσίασης κάθε τμήματος σημειώνονται με τη μορφή αυτομτογραφίας το επίπεδο των παρεχόμενων σπουδών (προπτυχιακό ΠΠΧ, μεταπτυχιακό ΜΠΧ), η ύπαρξη και άλλων προγραμμάτων διδασκαλίας, όπως σεμινάρια ή καλοκαιρινά τμήματα (ΑΠ), και τα συνεργαζόμενα, κατά περίπτωση, πανεπιστημιακά τμήματα στα προγράμματα διδασκαλίας (αναφέρονται τα τμήματα). Οι ενδιαφερόμενοι πρέπει να απευθυνθούν στο Δ.Ι.Κ.Α.Τ.Σ.Α. για διευκρινίσεις σχετικά με την αν-γνώριση των μεταπτυχιακών τίτλων εξωτερικού.

Θερμές ευχαριστίες για τη συμβολή τους στη σύνταξη της επισκόπησης οφείλονται στον κ. Π. Πάντο, την Καθηγήτρια κ. Α. Μ. Guimier-Sorbets, την κα Μ. Οικονόμου, Λέκτορα Παν/μίου Γλασκώβης, τους Καθηγητές κκ. Καλπαξή, Κωνσταντίνωδη και Χαμζά, τις κες Ε. Περάκη, Ε. Παλαιώκωστα, και τον κ. Γ. Παπαδόπουλο.